This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

DB
200
N53
v. 2

PŘÍSPĚVKY

K ANTHROPOLOGII ZEMÍ ČESKÝCH.

Podává

Dr. LUBOR NIEDERLE.

II.

O mladší době kamenné v Čechách.

(Zvláštní otisk z Českého Lidu III.)

V PRAZE
KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ
1894.

E14888

Boh. Horák

PŘÍSPĚVKY

K ANTHROPOLOGII ZEMÍ ČESKÝCH.

Podává

Dr. LUBOR NIEDERLE.

II.

O mladší době kamenné v Čechách.

(Zvláštní otisk z Českého Lidu III.)

V PRAZE
KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ
1894.

7K

DRAFT
V53
v.2

O mladší době kamenné v Čechách.

Napsal L. Niederle.

U nás již od dřívějších let je mezi archaeology spor o to, zdali v Čechách existovala t. zv. mladší doba kamenná neboli neolithická, jestli Čechy byly kdysi obydleny lidem, který znal již orbu, chov dobytka, keramiku, ale neznal ještě kovu, a všechny nástroje a zbraně vyráběl dosti uměle z kamene, z parohů a z kosti. Professor Smolík po řadu let houževnatě zastává mínění, že u nás neolithu nebylo, naproti tomu professor Woldřich, Bř. Jelínek, Fr. Franc a jiní neolith uznávají, a L. Šnajdr několika články jej hájil.[1])

Prof. Smolík přijal kdysi stanovisko, které v třídění dob předhistorických a v jiných ještě otázkách zastávali Chr. Hostmann a hlavně L. Lindenschmit. Mínění těchto dvou archaeologů jsou již dávno, pokud se obecné jich platnosti týká, vyvrácena.[2]) U nás specialně, jak myslíme, neplatí, a neplatí, jak budeme hleděti ukázati, i mínění, které se ze stanoviska toho vyvinulo, že v Čechách nebylo mladší doby kamenné, že hlazené nástroje kamenné, jež se u nás nalézají, v starších dobách přicházely k nám obchodem, právě jako později výrobky bronzové.[3]) Podobně zamítavé stanovisko, ač ne

[1]) J. Woldřich v Pam. XI., str. 388, Beiträge III. str. 1 a násl., Jelínek passim ve svých článcích a L. Šnajdr hlavně ve svých „Počátcích předhistorického místopisu země české“ (Pardubice, 1891).

[2]) Srv. nejnovější článek Hoernesův „Geschichte und Kritik des Systems der drei praehistorischen Culturperioden“ v Mitth. wiener anthr. Ges. XXIII. str. (71).

[3]) Viz na př. Pam. arch. XI, str. 12, 543, XII., str. 303 nsl. Nejnověji vyslovil se prof. Smolík (v Ottově Slovníku Naučném, s. v. Čechy, Česká praehistorie) takto: „Setkáváme se sice u nás s rozličnými hlazenými předměty z kamene, jako s mlaty vrtanými, dláty, klíny, sekerami a pod., a to nejen v bydlištích, na hradištích, řídčeji v hrobech, nýbrž často na polích porůznu ve vrstvě hořejší málo jen centimetrů pod povrchem; ale kromě tohoto případu posledního objevují se skoro všude jinde ony hlazené nástroje a zbraně ve společnosti předmětů kovových. Kromě toho bývají velmi často z takových hornin, kterých u nás je buď poskrovnu nebo jichž zde vůbec není, tak že se podobá pravdě, že většim dílem odjinud sem jako hledaný tovar přinášeny byly. Pokud se pak týče hlazených nástrojů, jež se na polích vyskytují téměř na povrchu, ač nepocházejí-li ze starých rozoraných bydlišť, pokládám je za zbytky „hromadných nálezů“, t. j. někdy sem složených předmětů, které později pluhem byly zachyceny a po staletí sem tam roznášeny, čímž se jejich mělká poloha nynější vysvětluje. Poněvadž pak u nás na nejednom místě objevily se

tak rozhodně a také v detaillech jinak zaujal nejnověji v otázce této prof. Píč. Vyjádřil se následovně:

„Jestli však tyto popelovité jámy se svými stopami někdejšího obývání za hlavní oporu tak zvané neolithické čili kamenné doby se pokládají, a jestli kostry skrčené poblíž takových pravidelně téměř již bronzové a zlaté pohřební dary při sobě mívají, pak plyne odtud i druhý důsledek, že totiž u nás té čisté doby neolithické asi nebylo, a tam kde u koster skrčených jen kamenné dary pohřební se vyskytují, že bezpochyby jen na starobylost ritu pohřebního souditi se dá." A dále: „Byly ale i broby podobné b e z b r o n z u nalezeny již několikráte v Čechách, i bylo by tudíž podle běžného za hranicí i u nás třídění správným říci, že kostry skrčené patří z části do neolithu, většinou do doby bronzu, výstřelky svými do doby la Tèneské. Než i přes tyto nové doklady neolithu pisatel těchto řádek není přesvědčen, že u nás v Čechách čistá doba neolithická byla opravdu zastoupena, i kloní se vždy ještě k tomu náhledu, že neolith v hrobech těch jest archaickým obřadem, jakož by vysvítalo z hrobů brandýských a brázdímských, kde hroby neolithické s bronzí byly podle sebe a tudíž se vší pravděpodobností současné; vysvítalo by to i ze situace přerovské, kde na sídlišti v jamách nalezen byl bronz, v hrobu neolith, vysvítalo by to konečně i z jam radímských, kde vedle neolithických korálků (pak i střepin) přece nalezen bronz." [4])

vedle kamenných mlatů též vývrty (čípky z děr), jinde i mlaty nedovrtané, hotoveny byly některé tyto předměty zajisté u nás, a t o ř e m e s l n ý m i l i d m i, p ů v o d n ě s n a d c i z í m i, p r á c e t é d o k o n a l e z n a l ý m i, kteří asi právě tak robili zde hlazené nástroje kamenné jako oni „marchands fondeurs" artefakty bronzové. Že se později chopili práce té i domácí obyvatelé, o tom není pochybnosti, ano jest jisto, že se zde jako jinde hotovily hlazené ty předměty dle potřeby i v dobách mnohem pozdějších, jak tomu nasvědčují i hroby i stará sídliště. Z toho tedy, že skutečně se u nás takové hlazené kamenné artefakty dosti hojně vyskytují, nemůžeme na ten čas uzavírati, že zde žili lidé kovu vůbec neznající, tedy už v době, která se „neolithickou" nazývá a přibližně až do druhého tisíciletí př. Kr. klade. Neboť k závěrkům tak důležitým a dalekosáhlým neopravňují nás ani na př. hromadně nalezené úštipky pazourkové u Bukvice blíže Jičína, ani tak nazvaná stanice d i l u v i a l n í h o člověka u Lubna blíže Rakovníka rovněž s hojnými pazourky spracovanými, a to kromě jiného i proto, že se o vyrabitelích věcí těch, t. j. o jejich bydlištích a hrobech, zařízení oněch i těchto ničeho dosud neví. Konečný úsudek o tom budiž ponechán dalším výzkumům, kterých úlohou bude spolu rozřešení otázky: byla-li naše vlast už v tak hlubokých dobách vůbec o b y d l i t e l n a čili nic." S náhledy vyslovenými v tomto odstavci ve více bodech nesouhlasíme. Zde se nejen upírá doba neolithická, ale nalezené nástroje kamenné vykládají se za zbytky hromadných nálezů, jež k nám do Čech aspoň v starších dobách přicházely o b c h o d e m — theorie zcela nepravděpodobná.

[4]) Archaeologický výzkum ve středních Čechách, str. 44 a 62. Totéž v Pam. arch. XV., str. 395, 412.

Upírá-li professor Píč existenci čisté doby neolithické v Čechách, jest jeho theorii podkladem patrně následující soud: Lid, který zde zanechal nejstarší hroby se skrčenými kostrami a který zakládal příbytky své nad částí zachovaných kulturních jam, nebydlil ještě v Čechách v té době, kdy neznal kovů a žil v čisté kultuře kamenné. Ale v jeho vývoji kulturním tuto periodu musíme předpokládat. Lid ten přišel sem teprve potom, když se již seznámil s bronzem. Jelikož musíme míti za dokázané, že v době diluvialní byly již Čechy obydleny, vysvítalo by z mínění předešlého, že mezi koncem doby diluvialní a dobou, kdy k nám přišel lid s prvním bronzem, nebyly vůbec Čechy osídleny. Byla by to tedy theorie hiatu přenesená k nám a rozšířená na celý neolith.

Že lid, který sem dle této theorie s bronzem přišel, žil před tím v době neolithické, toho nejlepším dokladem jsou zbytky neolithické kultury v památkách, jež po něm ostaly; to uznává i sám prof. Píč, vykládaje zbytky ty za „archaický obřad“ téhož lidu. Jde nyní jen o to, kde prošel onen lid stupněm neolithické kultury, zda u nás, či jinde. Ten kdo u nás neolith upírá, soudí patrně, že jinde a že se lid onen teprve po projití své doby kamenné přistěhoval. To třeba si logicky domysliti k vyslovené theorii pánë Píčově.

Vysloví-li se podobné mínění ode dvou předních našich archaeologů, nelze ovšem opříti se mu jen několika slovy. Zejména nyní, když prof. Smolíkovi přibyl nový spojenec v osobě prof. Píče, dostala se otázka do nového stadia. Starý spor nabyl váhy, a proto neváháme vyložiti českým archaeologům otázku tu a spolu se pokusíme obhájiti stanovisko jiné, mínění totiž: že v Čechách panovala po jistou dobu t. zv. mladší kultura kamenná.

Nejdříve však v jedné věci musí býti jasno. Pozorujeme dávno, že pojem mladší doby kamenné neboli neolithické není u nás dosti jasný, a že bývá od badatelů různě pojímán. Někomu stačí pro charakteristiku hotovení hlazených kamenných nástrojů, jinému úplná neznámost kovu, a mnozí opět jinak se na věc dívají.

My si vymezujeme pojem neolithu poněkud šířeji. John Lubbock, který první navrhl třídění periody kamenné na dvě doby, na dobu starší, palaeolithickou, a mladší, neolithickou, charakterisoval tuto pouze jedním znakem: totiž novou technikou (hlazení a vrtání), kterou se robily kamenné nástroje. Toť definice příliš úzká, jež se hodí sice na velikou část nálezův, ale ne na všechny. Jsou nálezy, kterým taková charakteristika schází, jež však rozumný archaeolog neváhá zařaditi do kultury neolithické. Tak zejména vyskytuje se řada nálezů, při nichž setkáváme se již s kousky kovů, bronzu, zlata nebo docela stříbra, také skla; ale nálezy ty náležejí přes to ještě době neolithické. Náležejí jí proto, že ne jeden, ale řada znaků nám charakterisuje a určuje archaeologické stupně

kultury. V řadě francouzských dolmenů našly se kousky bronzu, v ruském nálezu u Utkiny dokonce i železo a sklo, ale přes to všechno celkový ráz nálezův odpovídá rázu kultury neolithické a nálezy správně do ní se zařadí. Pouhá přítomnost anebo nepřítomnost kovu sama nerozhoduje o tom, jestli nález dlužno klásti ještě do neolithu nebo již do doby kovové, ale celkový ráz nálezu. Vyložíme věc ihned. Mluvíme-li o kultuře nebo době neolithické určitého národa nebo kraje, řekněme Čech nebo Moravy, máme tím na mysli tu dobu, kdy v kraji tom žil lid v kultuře charakterisované proti starší době diluvialní a proti mladší době kovové následujícími znaky: Užíval nástrojů kamenných, ale již uměleji hotovených, hlazených, vrtaných, hotovil si keramiku zvláštního primitivního rázu, s kterým se i jinde v Evropě v téže kultuře shledáváme; živil se orbou a chovem domácích zvířat, uměl tkáti a stavěl si pevné příbytky, měl vyvinuté obřady pohřební a neznal, nebo lépe řečeno neužíval kovů k hotovení nástrojův a zbraní. Pravíme, že lépe řečeno „neužíval kovů“ proto, poněvadž se mohlo snadno státi a také stávalo, že prvé kousky kovové — byly to drobné šperky — počaly se sem trousiti obchodem jako první vzácné a drahé kousky. Přestal však u nás tím lid žíti v staré neolithické kultuře? Přestala příchodem prvních drobností bronzových existovati u nás kultura neolithická a počala kultura doby bronzové? Ne, jistě ne. Kultura té doby a sní i nálezy mají ještě dlouho v celku svém ráz staré kultury, zůstávají tedy neolithickými, i když se v nich objevuje náušnička nebo prsten z bronzu. Proto i zmíněný nález utkinský a některé dolmeny francouzské správně se řadí do neolithu. Kmenové na severu Rusi žili dlouho v době kamenné, když se již na jih dovážely z Asie kovy, bronz, železo a i sklo, neboť obchod po Volze a Dněpru k nim nedosahoval. Ještě v pozdní době po Kristovu narození nechodili obchodníci do země Vísů (severně od Kazaně). Nicméně kam i obchodník nepřišel, malý předmět kovový přece se dostal. Tak se stalo, že se v nalezišti jinak rázu neolithického vyskytl kousek bronzu, skla, však i železa. Proto obyvatelé utkinští nepřestali žíti v kultuře kamenné.[5]) Podobně dálo se i u nás. Dokud kov neovládl tak, že nastoupil v obecnější užívání nejen při hotovení šperkův, ale i zbraní a nástrojů, dokud stará keramika neolithického rázu neustoupila novým tvarům, do té doby nemáme práva mluviti o kultuře bronzové v Čechách. Pak teprve smíme měniti název kultury.

Předpokládati jest mezi čistou dobou neolithickou a dobou kovovou dobu přechodní a z té zařaďovat nálezy ještě k neolithu nebo již k nové kultuře dle toho, jaký celkový ráz převládá. Kdo setkav se v nálezu vedle čistě neolithické keramiky, neolithických nástrojů

[5]) Ал. С. Уваровъ. Археологія Россіи. I., str. 395 nsl.

s bronzovou náušnicí, nález již proto vymýtí z neolithické kultury a zařadí jej k bronzové, počíná si po našem soudu nesprávně. Ani konci neolithu ani vlastní době přechodní nemusí nález onen ještě náležeti. Dlouhá to asi byla doba, co se podobné drobnosti kovové dostávaly k nám, aniž by byly měly hlubšího vlivu na změnu kultury. Ovšem musíme předpokládat, že jednou stal se příchod bronzů častější; vedle šperků počaly se i objevovat prvé nástroje, první zbraně kovové, a musíme pak uznávat mezi dobou neolithickou a dobou kovovou jistou periodu přechodní, z níž je skutečně těžko ba i nemožno řaditi nálezy buď k starší nebo k nové kultuře.

Nálezů tohoto druhu je u nás hojně, ale jak ukážeme, nechybějí také nálezy, které můžeme směle klásti ještě do vlastní doby neolithické. Jsou nálezy, v nichž drobnosti kovové úplně mizejí v celkovém rázu neolithickém, nebo docela nálezy, v nichž vůbec po kovu stopy se nenalezlo. Kdo tvrdí, že v Čechách nejsou, buď jich nezná neb úmyslně pomíjí.

Dříve než přistoupíme k výčtu českých nálezů z doby neolithické a z doby přechodní, chceme zde stručně charakterisovati celkový jejich ráz.

Nálezy sem spadající představují nám jednak zbytky bydlišť, jednak hroby.

Jeskyň obývaných v době neolithické v Čechách neznám, ale na Moravě našly se vrstvy podobné častěji, na př. ve Výpustku, v Pekárně a jinde. Za to setkáváme se u nás dosti hojně s kulturními jamami, nad nimiž anebo vedle nichž si neolithický člověk stavěl svoje chýše, a jejichž obsah nám ukazuje na dobu neolithickou. Popelovitá a uhlovitá země je promísena celými i úlomky primitivních nástrojů kostěných, rohových a zejména kamenných, kostmi divokých a domácích zvířat,[6]) hliněnými přesleny a závažím známé podoby jehlancovité nebo kuželovité, a hlavně keramikou rázu, o němž se ihned zmíníme, pak i řadou jiných drobností. Často nacházejí se v jamách i zbytky lidských kostí, někdy i opracované a pořezané, jako v Blažimi, Řepíně, Trmicích, Nymburku, Horkách, v Čáslavi, v Přemyšlení a jinde.

Hroby z této doby, jako v okolních zemích evropských, jsou u nás z největší části hroby kostrové; žárové jsou řídké a datování jich nebývá vždy jisté.[7]) Jisto však je, že se ve střední

[6]) Zvířata, jejichž kosti se nejčastěji objevují, jsou následující: různé druhy tura (Bos primigenius Rüt., Bos taurus L., Bos brachyceros Rüt.), kůň (Equus caballus minor Woldř., Equus caballus L.), vepř (Sus scrofa palustris Rüt., Sus scrofa L.), ovce (Ovis L.), koza (Capra hircus L.), pes (Canis familiaris intermedius Woldř., C. f. optimae matris Jeitt), zajíc (Lepus timidus L.), jelen (Cervus elaphus L.) atd. Hojné jsou též skeble říční, nejvíce rodu Unio.

[7]) Za neolithické má na př. Břetislav Jelínek žárové hroby nalezené jím v Libni u Prahy a u Kotlářky v Košířích (Mittheil. der wiener

Evropě již za doby neolithické počalo na místě pochovávání spalovat.[8]) Kostry leží u nás v hrobě nejčastěji vyloženém velikými kameny a pokrytém, tak že tvoří skutečnou skříňku kamennou, a jsou na znaku natáženy nebo na boku, skrčeny. I o sedícím položení jsou zprávy.[9])

Setkáváme se, jak jsme připomenuli, i s těly pohřbenými v jamách odpadkových. Hrobů, jakož vůbec nálezů rázu neolithického nejvíce se našlo v severních a severozápadních Čechách; odpovídají celkem obdobným nalezištím saským a durinským.

V inventáři nálezů nejvíce zajímají kamenné nástroje a keramika.

Kamenné nástroje jsou nejčastěji hlazené i vrtané sekerky, pak menší dláta, šipky a nože z pazourku, různá drtidla a pod. Za material k sekyrkám sloužil nejvíce amfibolit, hadec, pak prahorní břidlice, zelenokam; méně žula, porfyr, diorit, pískovec, diabas. Zajímavo je i přirozeno, že se jich nejvíce vyskytuje tam, kde geologické složení půdy poskytovalo k tomu příhodný material, jak dále ukazuje ve svém článku Dr. Matiegka. Sekery z jadeitu a nefritu našly se, pokud vím, jen na Moravě, kde se vyskytly i nože z obsidianu, původu patrně uherského. Za to naše pazourkové nástroje jsou asi původu domácího;[10]) lze tak souditi z objevených dílen, na příkl. u Bukvice na Jičínsku. Jiné dílny na kamenné nástroje ohlášeny byly ještě u Čistovsi blíže Hradce Králové, u Vosic (Osic) blíže Pardubic, u Vitiněvsi blíže Jičína, mezi Lipou a Chlumem u Hradce Králové atd.[11])

---

anthr. Ges. XXI., str. 29). Sem dále náležejí hroby žarové odkryté J. Matiegkou vedle kostrových u Lovosic (Český Lid I., str. 45), popelnice s kamenným provrtaným mlatem nalezená v Tursku u Prahy (dle sdělení p. P. Procházky), snad i hospozínské sem patří, část hrobů přílepských, žarová mohyla u Toužetína (Mitth. der Centralcommission 1889, str. 41), a prof. Woldřich zmiňuje se o hrobech popelnicových s kamennými sekerami, dlátky a pod. u Citolib (Beiträge IV., str. 8).

[8]) Srv. mé Lidstvo v době předhistorické, str. 178 a násl.

[9]) Zdá se, že u nás pochovávání v poloze natažené je starší a že teprve koncem neolithu nastal zvyk mrtvé pohřbívati v poloze skrčené, tak že na některých pohřebištích se setkáváme s obojím způsobem, na příklad v Hospozíně (Pam. arch. XIV. 437), a ještě do doby bronzové udržuje se tu a tam způsob první, na př. v únětických hrobech lovosických (Pam. arch. XIII. str. 23).

[10]) Prof. Woldřich ještě roku 1886 soudil, že pazourek k nástrojům byl k nám dodáván z ciziny, z Dánska (Časop. olom. musea 1886, str. 91). Jak nyní soudí, nevím. Také prof. Kušta v popise diluvialního naleziště v Lubné u Rakovníka má tamější pazourek za cizozemský (Věstník král. spol. nauk 1890. Třída math. přír., str. 235.).

[11]) Čistoves (Diviš v. Mittheil. d. Centralcomm. 1881, str. CXXXII), Vosice (Diviš tamže 1889, str. 60, chybně s. v. Volice), Bukvice (Šnajdr, tamže 1888, str. 202, Jičínský obzor 1883, čís. 32, Hlas Národa 1888, čís. 251), Vitiněves (Šnajdr v Mitth. d. Centralcommission 1885, str. 24), Chlum (J. Dušk a tamže 1888, str. 192).

Keramika neolithická je u nás jako v ostatní Evropě velmi význačná. Vidíme tu několik typů, které nás všude provázejí. První skupinu tvoří hrubé nádoby, určené k domácím potřebám, s nimiž se proto setkáváme nejvíce jen v bydlištích. Časté jsou vysoké hrnce s vyvýšeným hrdlem, hrubě ozdobené širokými plochými rýhami svisle nebo na hrdle horizontalně vedle sebe, a pak massivními dubkovanými proužky a pod. Ale tyto provázejí nálezy i v dobách mnohem pozdějších a netvoří proto význačný znak neolithické kultury. Za to jsou význačné pro ni hrubé nádoby podoby kulovité, buď bez ozdob aneb ozdobené hluboce rytým ornamentem skládajícím se z linií spojujících vypíchané dirky (srv. obr. 1.), nebo z linií větévkovitých, pak malé nádobky velice primitivně a hrubě hotovené. Tento typ nádob nalezen byl na př. na Moravě v neolithické vrstvě v jeskyni Výpustku, v Náměšti, v Náklo, v bydlišti u Komína blíže Brna, pak u nás

Obr. 1. Nádoby z jeskyně Výpustku na Moravě.

v jamách u Solopisk, Divic, u Lhoty na Žatecku, u Trotiny a Zderazi blíže Smiřic, v Rakousích ve Velkém Weikersdorfu, v žarovém hrobě u Guntramsdorfu atd.

Druhou ještě význačnější skupinu tvoří nádoby menší, jemnějších tvarův i práce, tenkých stěn, na povrchu vyhlazených. Jsou do nich vypíchány nebo vyryty ornamenty bílou křídovou hmotou plněné. Jest to druh nádob pro neolith nejcharakterističtější a po celé Evropě s malými lokalními změnami rozšířený.[12]) Přímočaré ornamenty tvoří

Srv. i Šnajdr, Počátkové předhist. místopisu, str. 32, 33, 34. O lužických dílnách na pazourky srv. Behla „Über das Vorkommen von Feuersteinschlagstellen in der Lausitz (Mittheil. d. niederlaus. anthr. Ges. 1887, str. 176).

[12]) Keramiku tohoto typu u nás má Kl. Čermák za importovanou. Je to možné aspoň potud, že vzory její byly cizí. Již Much ukázal správně a po něm Virchow, že technika tohoto druhu nádob, totiž ornament hluboce vrytý a bílou hmotou plněný, je typická pro konec neolithu a přechod k době bronzové pro celou střední Evropu i části jižní. A jest velmi pravděpodobno, že se rozšířila z místa jednoho, nejspíše z jihu (setkáváme se s ní již na nejstarších věcech z Troje, Santorinu, z Kypru

Obr. 2. Nádoba z Markovic.

pásky vodorovně kolem nádob běžící — nádoby toho druhu jsou hojné v západní Evropě, zejména v Anglii a Francii, u nás vyskytují se jen porůznu (obr. 2.), a to v přechodu z neolithu k době bronzové[13]) — nebo tvoří různé, svisle a šikmo v úhlech k sobě sestavené pásky, k pupíkům nebo úškám paprskovitě se sbíhající, jejichž linie skládají se z řady píchaných bodů, čárek aneb úhlovníků. Typickým nalezištěm tohoto druhu nádob je na př. známé neolithické pohřebiště u Monnsheimu v Porýnsku.[14]) Typ zove se proto typem monnsheimským. U nás se vyskytuje tu a tam v hrobech, ale ještě více v kulturních jamách, na př. u Čáslavi, Přemyšlení, Podbaby, Žalan, Polep, Miličevsi, Bydžova, Řepína, Kněžovsi, Libně, M. Černic, ve spodních vrstvách v Šárce a jinde (srv. připojenou tabulku).

Třetí skupinu neolithických nádob nazvali bychom nejlépe typem durinským. Provázejíť z pravidla, jak Kopffleisch a nejnověji Dr. A. Götze ukázali, skříňkové hroby pozdější doby neolithické v Durinsku;[15]) odtud, jak se zdá, vnikly i k nám

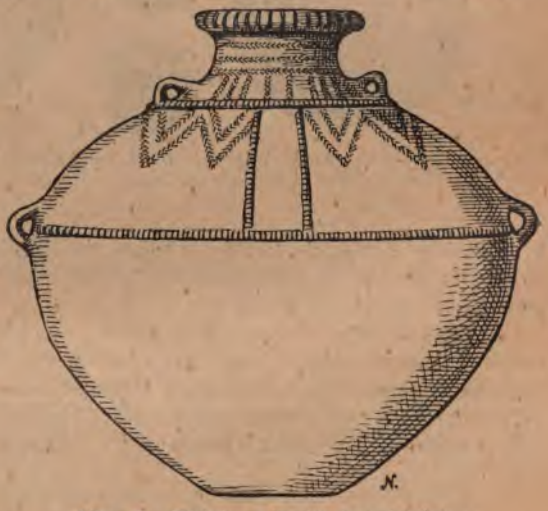

Obr. 3. Nádoba z hrobů lovosických.

a pod.), že dle jižních vzorů hotovily se na severu domácí produkty, někde hrubší, jako v kolových stavbách na jezeře atterském, měsíčném, jinde jemnější.

[13]) Srv. článek Kl. Čermáka v Pam. arch. XV., str. 343, a v Mittheil. der Centralcommission 1891, str. 176.

[14]) Popsal je Lindenschmit v Archivu für Anthropologie III., str. 101.

[15]) O tomto druhu neolithické keramiky srovn. hlavně práci A. Kopffleische Über die neolithische Keramik in Deutschland (Brunšvik

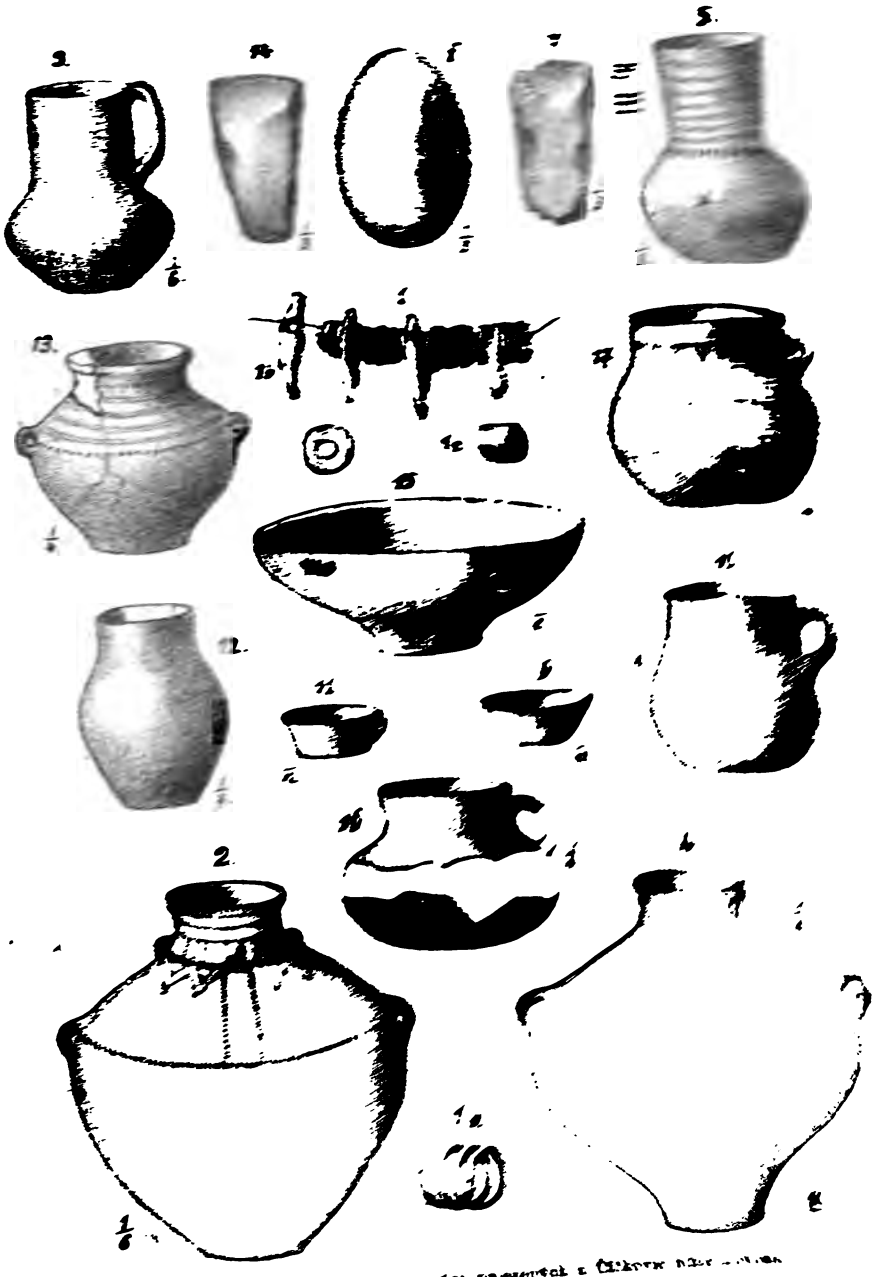

Obr. 4. [illegible]

do Čech. Poukazuje k tomu jejich geografické rozšíření v severních Čechách. Ve skupině této vynikají především baňaté nádoby s nevelikým a nevysokým hrdlem, opatřené malými oušky — celkem na tvar amfory upomínající (srv. obr. 3.). Ornamentovány jsou nejvíce liniemi šňůrovými, skládajícími se z čárek vedle sebe šikmo ležících anebo v úhlu proti sobě postavených.

Vedle nich patří k téže skupině četné poháry různých tvarů. Nalezištěm sem náležejícím — asi také z konce doby neolithické — jsou pohřebiště Drem Matiegkou odkrytá u Lovosic. Typickou část inventáře hrobů s kostrami předvádí připojený obr. 4., v Č. Lidu již uveřejněný, jejž však pro vhodnost zde znova reprodukujeme. [16])

Také zvláštní skupina nádob t. zv. dvojitých (srv. na tabulce obr. 2.) a nádob dírkovaných (obr. 5.), jejichž účel není na jisto postaven (sloužily nejspíše k hotovení sýra), vyskytuje se u nás nejčastěji v nálezech z doby neolithické a doby nejblíže jí následující. [17])

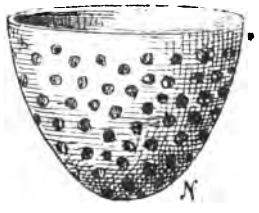

Obr. 5. Nádoba z Vokovic.

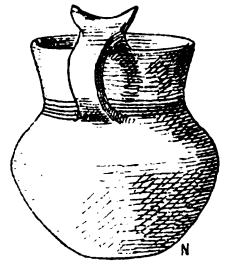

Obr. 6. Nádoba s rohatým uchem z hradiště na Řivnáči.

Zvláštní druh nádob na povrchu tak hustě posázených hliněnými pupíky, že tvoří povrch plochu bodlinatou, zdá se také náležeti buď konci doby kamenné nebo počátku doby kovové. Našly se u nás na př. na vrchu Rubínu u Podbořan, na Julisce u Prahy, a o podobné z Přílep zmiňuje se Krolmus. Z Rakous znám podobné hlavně z Ziersdorfu (okr. Ravelsbach). I nádoby s rohatými uchy (obr. 6.) vyskytují se u nás už v nálezech této doby. Všechny tyto skupiny,

1875) a A. Götze Gefässformen und Ornamente der neolith. schurverzierten Keramik im Flussgebiete der Saale (Jena, 1891).

[16]) Srv. Český Lid I., str. 110.

[17]) Tyto dírkované nádoby nacházejí se ponejvíce v neolithickém oddělení musejí, na př. ve vídeňském. Zde jsem viděl r. 1890 sedm kusů zařaděných v nálezech neolithických a jen dva v nálezech doby pozdější a to ještě ne zcela správně. Jeden pochází z hradiště stradonického, a je tedy stáří jeho těžce určitelné, druhý z nálezu u Kunwaldu na Moravě, jenž však byl v museu chybně zařaděn do doby hallstattské.

o nichž jsem se dosud zmínil, mají ještě jedno společné charakteristikon: vyvinutá ucha jsou řídká, a nalézáme na nich nejčastěji buď jen pouhé pupíky (z vnitřku vytlačené nebo zevně přidělané) nebo úška malá, opatřená někdy jen dírkou co by stéblo nebo provázek prostrčil.

Ale již v nálezech rázu jinak neolithického počíná se u nás objevovati keramika slohu jiného, opatřená vyvinutými uchy, jemnějších tvarů i techniky, hlazená, barvy černé, — keramika, která pak různě se vyvinujíc, provází nálezy předhistorické posledními výstřelky svými až do dob historických. Její nejstarší typicky vyznačené tvary tvoří skupinu nádob t. zv. rázu únětického v naší první době bronzové. Nemyslíme, že by snad byla k nám bývala přinášena zároveň s tovary bronzovými, nýbrž soudíme, že se počala vyvíjeti pomalu od konce doby neolithické. Shledáváme se s počátky jejími ještě v nálezech s nástroji kamennými, a beze vší stopy kovů, smíme-li věřiti zachovaným zprávám. Sem bych kladl na př. naleziště bžanské, hospozínské, snad sem patří i Hořín, Líbeznice, Polepy a jiné. Ovšem se naopak i ony starší druhy, na př. typ mannsheimský, durinský udržují tu a tam i do kultury rázu čistě únětického.

Tyto znaky provázejí většinou neolithickou kulturu v ostatní Evropě, a provázejí-li ji i u nás, netřeba naší praehistorii upírati stupeň neolithický. Nálezů těch je u nás dosti značná řada.

Odpadkové jámy vyznačené touto kulturou našly se a byly velmi dobře prozkoumány v poříčí Úslavy na Plzeňsku hlavně na vrchu Bzy, u hradu Lopaty a blíže Štáhlavic.[18]) Sídliště u Bzů a Lopaty náležejí starší době neolithické. Bylo tam sice nalezeno množství sekyrek hlazených, nožíků z pazourku, šipek, pak hrubých střepů, přeslenů a kusy spálené hlíny ze stěn chýší — ale ani jedna sekera vrtaná. Nálezy lopatské lišily se od prvých jen hojnějšími zbytky kostí domácích zvířat (spracovaných i surových). Bydliště u Štáhlavic náleží již době pozdější, ale stále ještě neolithu. V obydlích jámových (jámy jsou až 2 *m.* hluboké) přišlo se na sekery vrtané, za to chyběly pilky, šipky pazourkové a nástroje kostěné.

Stejně sem patří neolithická bydliště prozkoumaná Kl. Čermákem v Čáslavi, hlavně v cihelně, v níž se našlo 100 jam téměř beze vší stopy kovu[19]) a u Koudelova blíže Čáslavi,[20]) pak kulturní

[18]) Szombathy v Annalen des k. k. naturhistor. Hofmuseums 1888, str. 130., Franc v Plzenských Listech 1893 č. 154 a nsl.

[19]) Čermák, Pam. arch. XII., str. 140, 423, XIII., str. 334, XIV., str. 527, XV., str. 343, v Českém Lidu I., str. 53, ve Verhandl. berl. anthr. Ges. 1887, str. 522, v Mitth. der wiener anthr. Ges. XXI., str. (13) XXII., str. (24). Much v Mitth. der Centralcommission 1889, str. 194.

[20]) Čermák v Mittheil. der Centralcommission 1887, str. 89, v Pam. arch. 1887, str. 158.

jáma bydžovská s hojnými střepy rázu monnsheimského, pazourkovými střelami, nožíky a úlomky, s hlazenými sekyrkami a pod., již odkryl v cihelně Schnabelově p. Šnajdr[21]), a sídliště u Bukvice[22]) na Jičínsku. Do konce neolithu musíme čítati i kulturní jámy na hradišti Řivnáči.[23]) Do konce neolithu mohli bychom čítati i jámy nalezené u Velk. Horek.[24]) Asi v 20 jamách (v nichž tu a tam se našly i kosti lidské) našlo se málo sledu po bronzu; nádoby mají ráz úplně neolithický, jsouce jednak pichaného typu monnsheimského, jednak typu hrubého, velkého, s nímž se hojně setkáváme ve skupině neolithických bydlišť ze severozápadních Čech, vystavené v XI. sále (skříň 35—39) přírodovědeckého musea vídeňského, ale v museu byly vedle nich vystaveny i kousky železa, a nevíme věru patří-li k nálezu, či dostaly-li se tam omylem.

Více méně jistě možno dále přičítati neolithu i část kulturních jam nalezených v Nymburce (na rohu ulice kostelní a náměstí) s kostmi lidskými, popelem, střepy a nástroji kamennými,[25]) jámy mostecké[26]), (možno, že dva hroby od Mostu, o nichž se dále zmiňujeme, patří vlastně sem), část jam v Podbabě[27]) a v Přemyšlení[28]) s keramikou monnsheimskou, v Starém Kolíně,[29]) a v Hořelicích u Prahy.[30])

Prof. Woldřich zařaďuje dále mezi jámy doby neolithické jámy blažímské,[31]) jinonické,[32]) řepínské,[33]) trmické,[34]) sulejovické[35]) (vedle hrobů z téže doby), všechny s věcmi kamennými, bez kovu a s hrubou keramikou, pak jámy u Prašína a u Velkého Lipna,[36]) u Slavětína v parku,[37]) u Ročova, Divic,

[21]) Šnajdr ve Verhandl. berl. anthr. Ges. 1881, str. 243, Mittheil. der Centralcommission 1882, str. 11 a ve svých Materialech.
[22]) Srv. poznámku 11.
[23]) Rýzner v Pam. arch. XII., str. 209, 241, 299. Smolík tamže XII. str. 303. Woldřich v Mittheil. d. wiener anthr. Ges. XIV., str. 205.
[24]) Pam. arch. XI, str. 589. Pecenka tamže XIV., str. 509, v Mittheil. der Centralcommission 1889, str. 61.
[25]) Pam. arch. XIII., str. 45. Srv. i Mittheil. der Centralcommission 1885, str. LXX.
[26]) Mitth. d. anthr. Ges. in Wien III., str. 57. — Srv. dále poznámku 55.
[27]) Píč v Pam. arch. XIV., str. 532.
[28]) Schulz v Pam. arch. XIV., str. 517. Srv. též katalog retrospekt. výstavy. Tab. 54—56.
[29]) Čermák v Mittheil. der Centralcommission 1890, str. 136.
[30]) Hochstetter v Mittheil. wiener anthr. Ges. XIII., str. 124.
[31]) Woldřich, Beiträge IV, str. 9, 10.
[32]) Woldřich v Mittheil. anthr. Ges. in Wien XVIII., str. (67).
[33]) Mittheil. anthr. Ges. in Wien XVI., str. (46), Beiträge III., str. 78.
[34]) Woldřich, Beiträge IV., str. 7. Srv. i Verhandl. berl. anthr. Ges., 1889, str. 789.
[35]) Woldřich, Beiträge IV., str. 19.
[36]) Tamže IV., str. 7, 10.
[37]) Tamže V., str. 25.

Hořešovic, Kounova, Nečemnic, Křivic a Touchovic v okolí Loun[38]) a na Oharce, kde také L. Šnajdr nově oznámil celou řadu sidlišť z doby neolithické u Března, u Viňařic, u Lištan, Citolib, Veltěže[39]) atd. Týž mi listem oznámil ještě dvě neolithická bydliště ze severovýchodních Čech u Trotiny a Zderazi.

Břetislav Jelínek zařaďuje do neolithu i řadu nově nalezených jam (v jedné se našla lebka lidská) v cihelně smolnické.[40]) Prof. Píč klade sám jámy nalezené v Radimi u Peček do doby „t. zv. neolithické.“[41]) Od výčtu celé řady dalších nálezů kulturních jam, v nichž můžeme nalézti sledy kultury neolithické, ale již více pomísené s kulturou pozdější, nebo o nichž jsou zanechány zprávy nedostatečné, jako jsou na př. jámy u Žalan, Nehasic, a na více místech v okolí Teplic a Prahy, v Chrudimi, u Milíčevsi, Malých Černic, Chotěboře, Dobřičan, Popovic, Kouřimi, Radhostovic atd. zde přirozeně upouštíme. Je jich veliké množství ohlášeno.

Kulturní vrstvy rázu neolithického našly se ještě na hradištích Slanské hoře u Slaného,[42]) na Hrádku u Čáslavi,[43]) na hradišti nad Cimburkem u Kutné Hory,[44]) v Šárce (ve sbírce Bergerově), na Rubínu u Podbořan;[45]) snad i hradiště bohnické sem patří.[46])

Na Moravě můžeme k obdobným neolithickým nalezištím čítati jámy u Mor. Krumlova, v okolí Znojma, u Komína blíže Brna, na Mírovci u Grešlova Mýta, u Obřan atd. Havelka kladl do neolithu i řadu jam z hor pálavských, Ign. Spöttel některá naleziště na hranicích rakouských.

Mezi nálezy hrobní, které můžeme čítati směle neolithické kultuře, patří předně řada hrobů s kostrami, u nichž se vyskytují jen zbraně a nástroje kamenné nebo zmíněná keramika rázu neolithického

Mezi podobné patří, pokud ze zachovaných zpráv můžeme souditi, některé hroby od Kojetic u Mělníka s předměty jen kamen-

---

[38]) Tamže II., str. 6, 7. V témž článku pokusil se prof. Woldřich i o třídění českých nalezišť neolithických dle stupně ve vývinu kamenných nástrojů a v bohatosti výzdoby keramické.
[39]) Šnajdr v Mittheil. der Centralcommission 1890, str. 109.
[40]) Bř. Jelínek v Mitth. wiener anthr. Ges. XXIII., str. (53), a Mittheil. der Centralcommission 1893, str. 54.
[41]) Píč v Pam. arch. XV., str. 387, 392.
[42]) Smolík v Pam. arch. XI. str. 447, Štech v Slanském Obzoru 1893.
[43]) Srv. hlavně články Kl. Čermáka v Mittheil. der Centralcommission 1888, str. 65, 1889, str. 194, 1890, str. 102, 1891, str. 6, 52, 64 atd.
[44]) Woldřich, Beiträge III., str. 71. Pam. arch. XIII., str. 241.
[45]) Woldřich, Beiträge V., str. 28.
[46]) Smolík v Pam. XI, str. 334. Osborne v časopise Isis (Drážďany, 1879), seš. 1.—2., v Zeitschrift f. Ethnologie XII., str. 82.

nými a kostěnými.[47]) Ve dvou před lety objevených hrobech, obložených kruhem kamení a pokrytých deskou, byly kostry s nádobkami, pak serpentinový klín a kostěná šídla. R. 1891 odevzdány byly opět do českého musea z hrobu u Kojetic kamenný mlat a sekera. Podobná mohyla s 3 kostrami a kamennými sekerami našla se nedaleko u Velké Vsi, a snad sem náleží mohyla s kostrou v Předboji a u Zlončic.[48])

Dle všeho i část hrobů vebžanských[49]) (kostrové hroby vyložené kamennými plotnami) patří dle staré zprávy době kamenné (mlaty kamenné a nádobky). Do neolithu klásti musíme též hroby odkryté u Lhoty v Žatecku[50]) s nástroji z rohovce a amfibolitu a se střepy nádob kulovitých, velmi primitivně urobených a ornamentovaných. Dr. Woldřich našel vedle řady neolithických jam kulturních v Sulejovicích[51]) čtyry hroby (na poli parcel. 204) asi po 15 krocích od sebe vzdálené. Hroby uvnitř vyložené a také přikryté kameny chovaly kostry skrčeně ležící, u nichž nebylo nic než několik přeslenů. Woldřich soudí správně, že tyto čtyři hroby náležejí k jamám a s nimi do neolithu. Podobně řadí do téže doby část hrobů (kostrových) nalezených u švarcenberského cukrovaru blíže Postoloprt.[52]) Podrobněji vylíčil p. Vondráček pohřebiště hospozínské u Velvar, jihozápadně od Řípu.[53]) Kostry se tam nenalezly v řadách, nýbrž v nepořádku rozložené skrčené i natažené, v hrobech kameny vyložených. Také poloha koster nebyla určitá a stálá, pak u koster byla řada nádob ukazující již keramiku přechodní doby, nožíky z pazourku a jiné kamenné nástroje, ale ani jeden předmět kovový.

Nevím určitě, patří-li mezi hroby kostrové, ale jistě do neolithu náležejí hroby nalezené u Žalan. Na pozemku pana Svobody byl r. 1887 nalezen skříňkový hrob z desek fonolithových a uvnitř jeho nádoba (popelnice?) a střepy jiných nádob, kosti a zuby zvířecí, serpentinový vrtaný mlat, basaltové dláto a 31 nástrojů pazourkových. Druhý hrob našel Fassl roku 1891 v zemi (bez skříňky) a v něm serpentinové dláto, 10 pazourkových nožů, kostěnou jehlici, zvířecí

[47]) Weissbach v Archiv für Anthropologie II., str. 236. Sacken, Mitth. d. Centralcommission XI., str. 46 (1836), a výtah z toho v Pam. arch. VII., str. 240.
[48]) Píč v Pam. arch. XV., str. 401, 403, 405.
[49]) Archiv für Anthropologie II., str. 291, Pam. arch. VII., str. 512, XI., str. 347. Mitth. anthr. Ges. in Wien IV., str. 71, X., str. 229. Kalina von Jäthenstein, Böhmens heidnische Opferplätze, str. 141. Archiv der Gesch. und Statistik von Böhmen (Dresden, 1792), str. 99; Materialien zur neuen Statistik (1789), str. 299.
[50]) Mitth. anthr. Ges. in Wien X. (1880), str. 265, 267.
[51]) Woldřich, Beiträge IV., str. 19.
[52]) Woldřich v Mitth. wiener anthr. Ges. XXIII., str. 33.
[53]) Vondráček v Pam. arch. XIV., str. 437.

zuby a střepy.[54]) Dva hroby (dle Foedische v okrouhlých jamách) s provrtanou sekerou a pazourkovým dlátem našly se roku 1865 u Mostu,[55]) a také ohlášený nález kamenné sekery v kruhu kamenném v chmelnici Ritschelově nebyl asi nic jiného než kostrový hrob.[56]) Jiné dvě kostry s kamennými sekerami oznámil Foedisch z Havraně na Žatecku,[57]) jednu nalezenou v diluvialní vrstvě, ale dle mlatu kamenného (umělého?) a hrubé nádoby nejspíše sem patřící Seehars z Trmice u Ústí nad Labem. Na jiném místě tamže rozkládá se dle Virchowa nejspíše neolithické pohřebiště pod těnským.[58])

Jeden z nejkrásnějších mi známých českých hrobů rázu neolithického chová ve svých sbírkách p. architekt J. Zeyer. Nalezen byl v zahradě jeho villy v Roudnici. U kostry silně dlouholebé, s neobyčejně vyznačeným typem nejstarších lebek evropských, našly se vedle jiného dvě kamenné sekery ale nic kovového. Od Křivenic blíže Mělníka chová opět Dr. J. Matiegka ve své sbírce obsah hrobu neolithického: řadu vrtaných zubův a nádobu tečkovaně zdobenou. Dle sdělení téhož náleží i jeden kostrový hrob nalezený jím u Malých Žernosek a část hrobů záhadného naleziště u Velkých Žernosek (a to hroby se skrčenými kostrami) téže době.

U Velkých Přílep nedaleko Prahy našel před lety P. Krolmus sedm hrobů v řadě a v nich u koster jen věci kamenné (mlaty, brousky) a nádobky. Nedaleko byla řada kulturních jam.[59]) Také sem řadím kostru nalezenou v Bubenči roku 1887 a to dle význačné keramiky rázu neolithického, monnsheimského.[60]) U nálezu nebylo znalce a M. Lüssner dostal ovšem z něho i věci železné, ale ty patrně vlastnímu hrobu nepatřily. U kostry byl krásný pazourkový nožík a serpentinová sekera.

Do konce neolithu náležejí na př. hroby odkryté Drem Matiegkou u Lovosic v cihelně Reiserově a skupina hrobů mezi Čížkovicemi a Jenčicemi,[61]) při nichž se vedle keramiky rázu neolithického shodující se zcela s keramikou neolithických hrobů durinských našly ještě kamenné nástroje (mlaty), ale zároveň i první drobnosti z bronzu (prstének). U Bošína blíže Rožďalovic našel se při stavbě silnice r. 1886 v hloubi 1 *m* hrob s kostrou ležící na znaku a obloženou velikými opukovými kameny. U kostry se nalézala

---

[54]) V Mitth. d. nordböhm. Excursionsclub XV. (1892), str. 216 otištěna zpráva z Biliner d. Volksschrift 3. září 1887 a Reichenberger Zeitung 14. dubna 1891.
[55]) Foedisch v Pam. arch. VIII., str. 312, Mittheil. d. Verein. f. Gesch. d. Deutschen in Böhmen VII., str. 198.
[56]) Luschan v Mitth. wiener anthr. Ges. III., str. 47.
[57]) Foedisch v Pam. arch. VII, str. 64.
[58]) Virchow ve Verhandl. berl. anthr. Ges. 1889, str. 404, 789.
[59]) Vocelův Pravěk, str. 6. Zapův Poutník z r. 1846, str. 284.
[60]) Lüssner v Mitth. d. Centralcommission 1888, str. 55.
[61]) Matiegka v Českém Lidu I., str. 41, 109.

kamenná sekyrka z hadce a zbytky bronzového plíšku. Podobnou zprávu jen že o kostře sedící nalezené u Solan blíže Třebenic uveřejnil Dr. Matiegka.[62]) Nález kostry s kamenným mlatem v cihelně p. Krobota ve vsi Kozlech u Loun ohlásil p. L. Šnajdr.[63])

Do doby přechodní patří dle všeho také nález hromadného pohřbu v Radimi, odkrytý nedávno prof. Píčem mezi jamami rázu neolithického, část hrobů brandýských, brázdímských, přerovských, dobřichovských, číčovičských a pod.[64]) Zejména se s kamennými sekerami setkáváme dosti často v hrobech a jamách z počátku doby kovové, ba jich užívání sahá, jak dokázáno i našimi nálezy, do dob velmi pozdních.[65])

Mezi nejistá naleziště kladl bych na př. hrob chomútovský,[66]) hrob odkrytý p. Šnajdrem u Jičína,[67]) hrob nalezený u Peruce blíže Stradonic v parku zámku slavětínského,[68]) hroby Krolmusem odkryté u Litovic, Šlapanic a Lunikova,[69]) hrob (?) v Dolinku u Vodolky,[70]) v Košíři (dvě kostry v cihelně p. Plavého v hrobech kameny vyložených s kusem mlatu a drtidlem na obilí,[71]) řadové hroby s kostrami bez milodarův u Lyskovic východně od Bíliny,[72]) u Ejpovic východně od Plzně, bez milodarů,[73]) na úpatí Chlumu a u Strupčic blíže Bíliny,[74]) hroby bez nejmenší stopy kovu nalezené p. Stifterem mezi Vescem a Křincem,[75]) část hrobův odkrývaných od r. 1870 v cihelnách v Kobylisích[76]) a jiné ještě, o nichž mám však zprávy velmi neurčité. Také v Podbabě přišlo prý se na hroby neolithické.

---

[62]) Stifter v Českém Lidu II., str. 182. Matiegka tamže I., str. 116.
[63]) Šnajdr v Mitth. d. Centralcommission 1890, str. 111.
[64]) Brandýs nad Labem (Pam. arch. XV., str. 407). Přerov (tamže XV., str. 409). Dobřichov (tamže XIII., str. 138). Číčovičky (Český Lid seš. 3.).
[65]) Kromě hrobů a jam starší doby kovové, v nichž se s kamennými mlaty velmi často setkáváme, byly nalezeny tyto ještě v nálezech doby železné, na př. u Peruce, u Dobrovic, v Kouřimi, u Brozánek, u Libčan, Hrdlívs, Bydžova, na Moravě v Rajhradě, u Líšně blíže Brna, u Zbejšova, Řeznovic, Kvasic a jinde.
[66]) Mitth. wiener anthr. Ges. II., str. 91.
[67]) Šnajdr v Mitth. d. wiener anthr. Ges. XIV. (1884), str. 190.
[68]) V. Teyzar v Pam. arch. XII., str. 474.
[69]) Pam. arch. I., str. 284, 285.
[70]) Pam. arch. XIII., str. 235, 381.
[71]) Píč v Pam. arch. (1889) XIV., str. 472.
[72]) Pudil v Pam. arch. X., str. 433. Verhandl. anthr. Ges. in Berlin 1879, str. 362. Šnajdr tamže 1878, str. 371.
[73]) Křikava v Pam. arch. XI., str. 139.
[74]) Pudil ve Verhandl. berl. anthr. Ges. 1881, str. 298. Šnajdr tamže 1879, str. 241, 365. Pudil v Pam. arch. X., str. 431. Kopernicki tamže XII., str. 217.
[75]) Český Lid I., str. 190.
[76]) Vesmír, 1876, str. 58.

Jak jsme napřed napsali dle práce Kl. Čermáka, náležejí zvoncovité nádoby s páskovitou ornamentikou přechodu z doby neolithické do bronzové. Mohli bychom proto i hroby, v nichž byly u nás podobné nalezeny sem pravděpodobně přiřaditi a to hrob (?) markovický,[77]) polepský,[78]) smíchovský,[79]) stelčoveský[80]) a libeňský (u Balabenky),[81]) poslední dva však již s věcmi bronzovými.

V Čechách je tedy hrobních nálezů slušná řada. Tím více překvapuje, že jich je tak málo na Moravě. P. Palliardi napsal nejnověji ve svém výborném článku o hrobech se skrčenými kostrami na Moravě,[82]) že tu nezná dosud žádného hrobu se skrčenými kostrami, který by určitě náležel do doby neolithické, poněvadž na pohřebišti hajanském u Brna, kde Dr. Wankel našel hroby s kamennými a kostěnými nástroji, našly se dodatečně i bronzy. Dle všeho náleží však část tohoto pohřebiště ještě době kamenné, část již době přechodní.[83]) Také bych se nerozpakoval klásti určitě do neolithu hrob, jenž nalezen byl prof. Komersem u Strážnice. U kostry byly hrubé střepy, hlazená neprovrtaná sekera, pazourkový hrot a malý plíšek měděný (patří-li k vlastnímu hrobu).[84]) Přece však zůstávají hroby tohoto rázu na Moravě řídkostí (také p. Knies mi píše, že neolithického hrobu s kostrou dosud nenašel), a nevíme věru, máme-li to přičísti tomu, že Morava v poměru k Čechám je ještě málo archaeologicky prozkoumána, či tomu, že staré obyvatelstvo z doby diluvialní nebylo zde sesíleno novými proudy přistěhovalců od severu, žijícími ještě v neolithické kultuře jako v Čechách, ale teprve později, když již s bronzy se seznámili, či konečně pravděpodobně i tomu, že sem po obchodní cestě Moravou se táhnoucí bronz dříve přišel než k nám do Čech.

Já sám podle svých zápisků soudil bych, že i hrob s kostrou nalezený nedávno u Těšic,[85]) a pak hroby šlapanické[86]) mohou sem náležeti. U koster tohoto pohřebiště našla se keramika s ornamenty bíle plněnými, ale žádná stopa po kovu.

To jsou známé nám dosud nálezy, důležité ve sporu o existenci českého neolithu. Možno sice, že budeme musiti některé po podrob-

[77]) Čermák v Pam. arch. XV., str. 348.
[78]) Pudil v Pam. arch. X., str. 206.
[79]) Čermák v Pam. arch. XV., str. 347. Jelínek v Mitth. wiener anthr. Ges. 1891, str. 28.
[80]) Pam. arch. IX., str. 475.
[81]) Jelínek v Mittheil. wiener anthr. Ges. 1891, str. 8.
[82]) Časopis olom. musea 1893, str. 138.
[83]) Tamže 1884, str. 85. Palliardi l. c.
[84]) Palliardi l. c.
[85]) Trapp v Mittheil. der Centralcommission 1892, str. 245.
[86]) Trapp tamže 1887, str. 169.

nějším ohledání z počtu vypustit, přece však jich tam zůstane dosti, o nichž můžeme určitě soudit, že jsou čistě neolithické.

Shrňme nyní ještě jednou vše, co jsme pověděli.

Prof. Šmolík a nyní i prof. Píč popírají, že by v Čechách byla kdysi čistá doba nebo kultura neolithická. Z theorie, kterou prof. Píč nejnověji vyslovil, lze logicky souditi, že si skutečnost představuje takto: Mezi dobou diluvialní a dobou kovovou byla v osídlení nebo ve vývoji kultury české země mezera, hiat. Kultura nevyvíjela se zde pomalu z palaeolithické v neolithickou a z této v kovovou, nýbrž na počátku doby bronzové přišel sem nový lid znalý kovu, který kdesi jinde prodělal kulturu neolithickou a přinesl si z ní zbytky, užíval na př. tu a tam kamenných nástrojů nebo je po archaickém obřadu kladl mrtvým do hrobu.

Naproti theorii této soudíme my na základě dat nahoře uvedených i na základě pouhé reflexe poněkud jinak. Čechy a Morava byly po jistou dobu obydleny i v periodě mladší kultury kamenné. Žil tu lid již před tím, než sem vnikla známost kovů a v tu dobu pochovával zde mrtvé. Zkrátka část nejstarších nálezů, hrobův i bydlišť náleží ještě čistému neolithu. Kov nepřišel sem s novým lidem, jak z theorie p. Píčovy dlužno uzavírat, nýbrž dostal se sem pomalu obchodem, styky s krajinami jižními a snad i východními.

Obraz, který máme o této nejstarší části české praehistorie, jest v hrubých rysech asi následující:

Člověk žil v Čechách v době diluvialní i v době neolithické. V nejstarší době byly jednotlivé rodiny jen řídko usazeny po Čechách, ale rozmnožily se během doby, a, jak se zdá, samy se vpracovaly do kultury neolithické. Přerývky v osídlení země nebylo. Ale připouštím, vzhledem k tomu, že se nálezy doby neolithické a jí nejbližší nejčetněji objevují v severozápadní části země, a že nálezy v těchto končinách rázem svým přibližují se nejvíce nálezům ze sousedních krajin německých, hlavně Saska a Durinska, že se sem nový lid během neolithu přistěhoval —, jak už pan Šnajdr kdysi soudil [87]) — nejspíše průsmykem labským. Lid ten četně rozložil se na březích větších řek, hlavně Labe a Ohře, a žil zde po jistou dobu ještě v čisté kultuře neolithické. Zdá se však, že nedlouho po jeho příchodu počaly se do země dostávati první artefakty kovové, nejspíše po obchodní cestě, která spojovala v této době jantaronosné břehy severního moře s pokročilým jihem Evropy a dotýkala se nynějších Čech, táhnouc se přes Moravu. [88])

[87]) Srv. poznámku 21.
[88]) Srv. mé Lidstvo v době předhistorické, str. 349.

Je viděti, že se od theorie p. Píčovy mnoho nelišíme. Jako on, i my připouštíme nové přistěhování lidu. Ale kdežto p. P. klade je až do doby, kdy už lid přišel s kovovými nástroji v rukou a s kovovými šperky na hrdle a ramenou, soudíme my, že přišel ještě během své čisté kultury kamenné a v ní po jistou dobu v Čechách žil. Ovšem doba ta netrvala u nás tak dlouho, jako trvala jinde, na severu, v Německu, ve Francii. A l e b y l a z d e. Teprve po některém čase začal přicházeti bronz a s bronzem nová hlubší proměna kultury. Neolithický ráz kultury měnil se povlovně na severu a ve středu Čech v nový ráz, který zoveme únětickým.[89]) Keramika se zlepšila, zjemnila, dostávala nové tvary. Vedle hojného bronzu objevuje se hojně i jantar, zřejmé nám podávaje svědectví, j a k ý m způsobem nový kov sem přicházel; i obřady pohřební se měnily. Dříve se pochovávalo v massivních skřínkách, nyní skřínek ubývá, hrob se obkládá jen menšími kameny, skrčení mrtvého těla stává se obřadem, a tělo se při tom pravidelně klade na pravý bok. Ale týž lid, který zakládal hroby doby kamenné na severu Čech, který zakládal hroby rázu únětického, n e z m i z e l i p o z d ě j i z Č e c h; seděl zde dále, přijal i kulturu prvé doby železné, ale co se s ním potom stalo, nevíme. Nelze říci, v jakém poměru se ocitl k lidu jihočeských mohyl, pokud splynul s ním a s pozdějšími novými proudy přistěhovalců gallských, germanských a slovanských.

Také jeho ethnickou příslušnost nelze na jisto postaviti. Toliko možno se domnívati, vzhledem k zeměpisnému rozložení neolithických a nejstarších hrobů doby bronzové, že přišel, jak jsme již řekli, od severu a ne od jihu, a že tedy velmi pravděpodobně náležel k té skupině kmenové, která seděla v mladší době kamenné na severu Evropy, v nynějším Německu, a kterou zoveme arijskou nebo indoevropskou. L i d t e n b e z e v š í p o c h y b y n á l e ž e l k č e l e d i i n d o e v r o p s k é. Lze tak souditi i s hlediska anthropologického. Blíže však určiti jeho národnost nelze. Byla-li již tehda indoevropská čeleď rozlišena a rozvětvena na větve, s nimiž se později setkáváme: na Gally, Germany, Slovany atd., těžko povědět a ještě tíže je určiti, které z těchto větví přináležel lid, jenž pravděpodobně v době neolithické od severu usídlil se ve vlasti naší. Kdo vidí v tom vlatenectví, může souditi i na jakési Protoslovany.

Tolik o českém neolithu po stránce archaeologické.

---

[89]) Že lid tento nepřišel již s bronzovou kulturou k nám, svědčí mi také úplná svéráznost a „českost" kultury únětické. Mimo Čechy nenalézáme typických ji charakterisujících bronzů. Zřejmo tedy, že se tato nejstarší bronzová kultura, s níž tu a tam se vyskytují ještě kamenné nástroje (srv. pozn. 64), vyvinula u n á s. Kdyby s ní byl přišel lid odjinud, čekali bychom přirozeně vzory její i za hranicemi Čech.

Po stránce anthropologické můžeme o české době neolithické a následující době přechodní málo povědět. Kostry lidské se dosti často našly i v hrobech i v jamách kulturních, jak jsme nahoře pověděli. Ale bývají pravidlem velmi špatně zachovány, uchovalá kostra nebo lebka tvoří výjimku, a tím schází ovšem širší podklad k anthropologickým vývodům. Nicméně to, co se našlo, jeví dosti jednotný a stálý ráz.

Naleziště, z nichž, pokud vím, zachráněny byly zachovalejší lebky, jsou následující:

Roudnice. Lebka v majetku p. J. Zeyera.

Kojetice. Dvě lebky popsal Dr. Weissbach.

Blažím. Kosti více individuí změřil a popsal prof. Woldřich.

Hospozín. Změřil p. Vondráček.

Řepín. Dvě lebky ohledal prof. Woldřich.

Kozly u Loun. Lebka v museu školy lounské.

Lovosice. Jednu lebku z cihelny p. Reiserů měřil Dr. Matiegka, druhou trepanovanou a nejspíše z téhož naleziště pocházející prof. Woldřich. Dvě jiné (z hrobů u nádraží) měřené Matiegkou náležejí již době o něco pozdější.

Z nalezišť pro neolith méně jistých ale aspoň časově nedalekých uvádím:

Kobylisy. Odtud jsem změřil dvě lebky v museu českém.

Velké Horky. V museu jsem ohledal jednu lebku neměřitelnou ale dlouhou.

Vebžany. Lebku změřil Weissbach.

Lovosice. Z hrobů u nádraží měřil dvě lebky Dr. Matiegka.

Radim. Uvádím s reservou míry dvou lebek, jež změřil prof. Píč.

Strupčice. Tři lebky v museu (dvě trepanované).

Chlum u Bíliny. Dvě lebky z hrobů skříňkových měřil p. Šnajdr.

Jičín. Lebku odsud poslal kdysi p. Šnajdr prof. Kopernickému, v jehož pozůstalosti se asi dosud nalézá.

Lyskovice. Lebka v museu.

Chomútov. Lebka dle výpovědi gymnasisty „velmi dlouhá."

Liboň (Balabenka). Dvě velmi defektní lebky změřil Bř. Jelínek.

Křivenice u Mělníka. Odtud je jedna silně plagiocefalní lebka v museu, o níž soudím, že asi pochází z téhož naleziště, o kterém mi dal zprávu Dr. Matiegka.

Do neolithu náleží možná i lebka dolichocefalní (ind. 70·27) nacházející se v museu spolku pro dějiny Němců v Čechách, a označená nápisem „pohanský hrob u Bíliny“ (v katal. č. A. 2. V. 3), a snad i čtyři lebky z hrobů (které nedovedeme, nemajíce žádné určitější zprávy, časově určiti) u Bezděkova blíže Žatce, nalézající se ve vídeňském museu, a konečně by mohla náležeti do neolithu lebka v Trmici nalezená, s věcmi sice neolithickými ale sama typu odchylného.

Také lebky z hrobů rázu únětického, jež dle našeho mínění témuž lidu náležejí, jeví týž základní typ; jsou po výtce dlouholebé jako lebky zlonické dle Hegera, přemyšlenské (šest mnou změřených lebek má indexy ♂ 68·18, ♂ 71·89, dítě 73·05, ♂? 72·42, ♀ 77·84, ♀ 78·41), zvoleňoveské (70—72, 70? dle Matiegky), osluchovská (74·15 Niederle), libušínská (75·84 Niederle), číčovičská (75·42 Niederle), chrášťanská; k nim se druží ještě lebky bechlínské (68, 72·72, 65·21?, 68·5? Niederle) a jiné.

Z Moravy neznáme anthropologického materialu z doby čistě neolithické, za to o hojný a velmi pečlivě popsaný material z hrobů nejstarší periody bronzové postaral se nám právě pan Palliardi. [90])

Z výborně jim prozkoumaných hrobů se skrčenými kostrami v Oblekovicích zachovalo se 8 porouchaných lebek vesměs dle udání spisovatele ženských. Z těch mělo 5 následující indexy: 63·34, 70·24, 69·72, 62·93, 68·75. Z hrobů u Vrbovce je material četnější a zachovalejší: 12 lebek, z nichž 5 mužských a 7 ženských. Indexy 11 lebek jsou následující: 67·56, 69·70, 70·61, 68·73, 69·35, 72·26, 71·66, 74·17, 74·15, 69·07, 70·27.

Lebky obou pohřebišť jsou rázu velmi jednostejného. index střední všech je 60·54 a také oscilační bod všech jest u čísla 69. Výška je prostřední a indexy obličeje svědčí dle Palliardiho všechny na úzké dlouhé tváře. Dlouhé kosti ukazují na plemeno častěji vyšší než prostřední. V museu Františkově v Brně jsou, tuším, lebky z pohřebiště téhož rázu u Skoronic blíže Kyjova. Dosud jsem jich však nezměřil. Palliardi změřil dvě, a našel indexy 67·9 a 74·6. Lebka z hrobu u Měnína měla dle téhož index 64·50.

Obecná charakteristika českých lebek neolithických, pokud ze skrovného materialu možno souditi, je následující:

[90]) Material ten jest dosud jen z části uveřejněn v čísle 41. Časopisu muzejního spolku olomúckého. Ale s ochotou, za niž srdečně děkujeme, zapůjčil mi pan spisovatel otisky korrektury práce celé, tak že jsem ji mohl, ač nevydané, použiti.

Naleziště	Číslo lebky	Index délky (céphal.)	Index výšky (de l'hauteur)	Index oční (orbit.)	Index nosní (nasal)	Index celého obličeje (fac. général)	Index svrchního obličeje (fac. supérieur)	Pohlaví (Sexe)	Měřil
Roudnice	I	62·65	—	—	—	—	—	♂	Niederle
Kojetice	I	74·86	71·12	—	—	—	—	♂	Weissbach
	II	68·0	—	—	—	—	—	♂	
Blažím	I	76 6	64 3	—	—	—	—	♂	Woldřich
	II	75·2	66·—	—	—	—	—	♀?	
Hospozín *	I	65·79	73 68	—	—	—	—	♂?	Vondráček
Řepín	I	dol.?	—	—	—	—	—	—	Woldřich
	II	mesoc.	—	—	—	—	—	...	
Kozly *	I	75·5	—	—	—	—	—	—	Šnajdr
Lovosice	I	74·17	—	—	—	—	—	♂	Matiegka
	II	67·8	—	—	—	—	—	—	Woldřich
Kobylisy	I	asi 65	—	—	—	—	—	♀	Niederle
	II	dolich.	—	vys.	—	—	—	♂♀	
Bezděkov	I	74·86	—	86·11	48·—	—	—	♂	Niederle
	II	78·8	—	86 48	45·09	—	—	♂♀	
	III	—	—	82·50	50·—	—	—	♂	
	IV	70·05	—	—	—	—	—	♂♀	
Lyskovice	I	74·11	77·05	—	—	—	—	♀?	Niederle

Tabulka indexů hlavních měr lebek z nálezův určitě neolithických aneb aspoň z doby neolithu blízké.

Všechny lebky jeví tvar dolichoidní a skutečná dlouholebost převládá, ba sestupuje dosti často k nízkým extrémům (Roudnice, Kojetice, Hospozín, Kobylisy, Radim (?), Lovosice). Ale i mesocefalie se vyskytuje, ještě více pak u pozdějších lebek hrobův úmětických.

Naleziště	Číslo lebky	Index délky (céphal.)	Index výšky (de l'hauteur)	Index oční (orbit.)	Index nosní (nasal)	Index celého obličeje (fac. général)	Index svrchního obličeje (fac. supérieur)	Pohlaví (Sexe)	Měřil
Jičín	I	dolich.	—	—	—	—	—	♀	Šnajdr
Bílina	I	70·27	—	—	—	—	—	♀	Niederle
Velké Horky	I	dolich.	—	—	—	—	—	♂+	
Vebžany	I	72·7	73·88	71·79	—	—	—	♂	Weissbach
Lovosice	I	70 32	—	—	—	—	—	♀♂	Matiegka
	II	75·69	—	—	—	—	—	♀♂	
Radim *	I	67·9	—	—	—	—	—	♀	Píč
	II	asi 67	—	—	—	—	—	♂	
Strupčice	I	77·29	75·13	76·92	45 19	—	66·39	♀	Niederle
	II	70·81	—	—	—	—	—	♀♂	
	III	67·18	—	—	—	—	—	♂+	
Chlum *	I	71·8	—	—	—	—	—	♀	Šnajdr
	II	76·7	—	—	—	—	—	♂	
Zlončice	I	dolich.	—	—	—	—	—	♂	Píč
Trmice	I	82·7	vys.	—	—	—	—	♀	Virchow
Libeň *	I	dolich.	—	—	—	—	—	♀♂	Jelínek
	II	74 7?	—	—	—	—	—	♀♂?	
Křivenice	I	plgiocf.	—	—	—	—	—	♀	Niederle

Tabulka indexů hlavních měr lebek z nálezů určitě neolithických aneb aspoň z doby neolithu blízké.
Míry z nalezišť hvězdičkou označených uvádím jen s reservou.

Je možno, že extrémně dlouhé lebky představují nám [illegible] staršího, zde již z diluvia osedlého obyvatelstva, a že [illegible] v neolithu sem od severu přišel, nebyl již tak výlučně [illegible] Ale i při mesocefalii tvar dolichoidní [illegible]

jména vypuklým occiputem, zřejmě vyniká. Ono sploštění occiputu, jež tak charakterisuje asijské a pozdější evropské krátkolebce, zde úplně schází.

Leb je prodloužena silně vypouklým occiputem. Obličej variruje, je dlouhý, úzký i nízký. Ale prvé převládá v celku i v detailech. Otvor nosní je buď střední nebo úzký, očnice častěji vysoké než střední. Oblouky nadoční bývají silněji vyvinuty jen u silných lebek mužských. Za to jsem pozoroval častěji jednu velmi charakteristickou známku v obličeji: kosti nosní kloní se k sobě pod ostrým úhlem, a obrys hoření symfysy vybíhá od švu nasofrontálního velmi silně, téměř zobákovitě do předu, tak na př. u lebky roudnické, kobyliské, chlumské, lyskovické.[91]) Patrně měl lid tento hojně vybíhající, orličí nos, a tvořil tím pravý opak k obličejům turanským, finským. Čelo bývá dosti široké, mírná prognathie dosti hojna.

Ostatní části kostry zůstaly pravidlem nepovšimnuty. Že však se na nich vyskytují velmi zajímavé úkazy, zřejmo z několika lépe ohledaných nálezů. Jedná se tu pravidelně jen o velké rourovité kosti, které bývají nejlépe zachovány. Pánev bývá pravidelně rozpadlá.

Dlouhé rourovité kosti jsou zajímavé nejen tím, že lze z jejich délky pravděpodobně souditi na výšku celého těla, tím při větším počtu měřených jednotlivcův i na tailli lidu, a zjistiti tak znak v anthropologii velmi důležitý,[92]) ale poskytly již dvakráte zřejmé doklady toho, že byly člověkem ořezány, rozpolťovány — patrná to známka lidojedství.[93]) Jinak byla již vícekráte konstatována na kostech

[91]) Tutéž vlastnost konstatoval Lissauer na neolithických lebkách z Velkého Morinu u Innowraclawi a Bogdanov na lebkách utkinských z téže doby (srv. moje Příspěvky k anthropologii zemí českých I., str. 75).

[92]) Ukázali jsme na to v loňském ročníku Českého Lidu, reprodukujíce methodu, kterou k účelu tomu navrhl prof. L. Manouvrier (Český Lid II., str. 620). Navrženým tam exaktním způsobem nebyly, pokud víme, ještě měřeny kosti z těchto nejstarších nálezů, o něž se nám v tomto článku jedná (mimo nejnovější práci p. Palliardiho). A ze starších popisů znám jen poznámku prof. Woldřicha, který našel v Řepíně u jedné kostry délku femoru 405, humeru 340, radiu 265, u jiné tibie 405, fibule 395, v Trmici u kostry délku femoru 470, tibie 380, humoru 360, v Blažími délku humeru 340, radiu 265, femoru 405, tibie 405 *mm.*

[93]) O tom, že byl praehistorický člověk v Čechách jako jinde v Evropě lidojedem, jsme nikdy nepochybovali. Nejnověji u příležitosti popisu nálezu knovízského (kulturní jámy z doby bronzové), kde se našly opět na kostech lidských známky na kanibalismus svědčící, prohlásil se pro totéž mínění a jiné doklady sebral Dr. J. Matiegka (Pam. arch. XVI., seš. 4.). Připojili bychom však k nim ještě nálezy řivnáčské. Je-li femor tam nalezený a vyobrazený v Památkách skutečně lidský, nese, jak již z tabulky nálezů vidno (Pam. arch. XII. Tab. XIII. č. 69), neomylné stopy úmyslného otvírání. Jiné kosti jsou provrtány (čís. 79) a byly patrně noseny nebo zavěšeny v chýši na památku — jak nalézáme u celé řady moderních primitivních národů.

holenních silná sploštění (platyknemie) a to prof. Woldřichem v nálezu řepínském, blažímském, Kopernickým (Šnajdrem) v nálezu jičínském. Na femoru vyniká silná linea aspera.

To jest asi vše, co možno říci o anthropologické stránce našeho neolithického obyvatelstva. Ale i to stačí, abychom ho mohli s dosti velkou bezpečností přiřaditi k ostatním neolithickým dlouholebcům střední, severní a i východní Evropy. Jest to patrně totéž plemeno, které sedělo na Lengyelu, v Německu i v Rusku, a dosti hojně i na severním západě Evropy.

Vzhledem k tomuto geografickému rozložení a vzhledem k tomu, že se jinou cestou došlo k theorii, dle níž již v této době osazena byla tato část Evropy plemenem arijským, neváháme i my míti tyto české praobyvatele za Arijce, za lid nejen dlouholebý, nýbrž i vlasův a očí světlých, ne sice docela světlých, ale světlejších než mělo plémě, které, jak se zdá, v téže době sídlelo na jižním pobřeží Evropy. Plémě toto, jehož zkoumáním se poslední dobou nejvíce obírá G. Sergi a jež zove „famiglia ibero-ligure-libica", mělo beze vši pochyby complexi velmi tmavou, vlastnost, o níž u severních dolichocefalů již v této době velmi musíme pochybovat.[94]) My již z jiného stanoviska řadíme náš neolithický lid ke skupině indoevropské. Soud ten je anthropologií velice podporován. Lebečný typ našich neolithických obyvatelů neliší se mnoho od pozdějších dolichocefalů t. zv. typu hrobů řadových, v nichž se vidí nejnověji representanti čistého plemene arijského. Tak i Virchow na sjezdě v Münsteru r. 1890 a v Göttingách r. 1893 správně konstatoval.[95])

Odmyslíme-li proto zbytky původního lidu z doby diluvialní, měli jsme Čechy v mladší době kamenné osídleny po výtce jedním lidem; nezasahovala sem ani jižní rasa iberoligurská, ani, jak dle dosavadních nálezů musíme soudit, ona dosud záhadná rasa brachycefalní, s níž se setkáváme na př. v neolithu Dánska, Pruska nebo v tak značné části neolithických dolmenů francouzských. G. Hervé našel je hlavně v dolmenech končin jihovýchodních.[96])

---

[94]) G. Sergi na př. v článku „Liguri i Celti nella valle del Po" (Archivio per l'antropologia 1883, str. 18), „Degli abitanti primitivi del Mediterraneo" (Questionario de I. congresso geogr. italiano), „Sugli abitanti primitivi del Mediterraneo". Roma, 1892. (Estr. Archivio per l'antropologia.) U nás, pokud víme, jen p. Šnajdr předpokládá pro náš neolithický lid typus zcela jiný než je ten, jenž pravděpodobně charakterisoval Indoevropany této doby. Dle pana Šnajdra byl lid ten typu tmavého, čímž vykládá u nás zároveň existenci brunetů v pozdějších dobách.

[95]) Correspondenzblatt d. deutsch. anthr. Ges. 1890, str. 154, 1893, str. 78. Také K. Penka se nejnověji určitě prohlašuje pro arijskost dlouholebého neolithického obyvatelstva v Evropě („Die Heimat der Germanen" v Mitth. wiener anthr. Ges. 1893, str. 55).

[96]) Revue mensuelle de l'école d'anthropologie 1892, str. 80. Bulletins de la société d'anthr. 1892, str. 124. Doplňuje tu statistiku, kterou byl

U nás těchto typických krátkolebců dosud není. Jedinou výjimku tvoří záhadný nález lebky v Trmici s indexem 82·7, jež se našla docela ve vrstvě diluvialní.[97]) Ale jako se ji Virchow právem rozpakoval přiřknouti diluviu, tak se ojedinělostí svou u nás i v neolith nehodí, dokud odjinud nedostane opory nálezy novými, zjištěnými. Ovšem jen jako zjev typický. Neboť může míti krátkolebost této lebky své příčiny individualní a nemusí být znakem plemenným.

před tím vydal Ph. Salmon, a uzavírá následovně: Kraje bez brachycefalů v době neolithické nalézají se za linií, která by protínala Francii diagonalně od Cotentinu k Přímořským Alpám. Departementy s hojnými brachycefaly jsou na východě. Je tedy zcela oprávněné domnění, že brachycefali přišli od východu podél Marny, Aisny a Oisy a soustředili se v bassinu Seiny. Z 337 měřených lebek je jich 46·8% s indexem pod 75 a 18·3% s indexem nad 80.

[97]) Virchow ve Verhandl. berl. anthr. Ges. 1889, str. 786. — Jen jedna lebka mohla by se uvésti, ale nejistě, na podporu: Woldřich našel v Řepíně kus lebky, jež jevila se středolebou nebo krátkolebou na hranici mesocefalie. Ale lebka je neúplná a náležela dítěti.

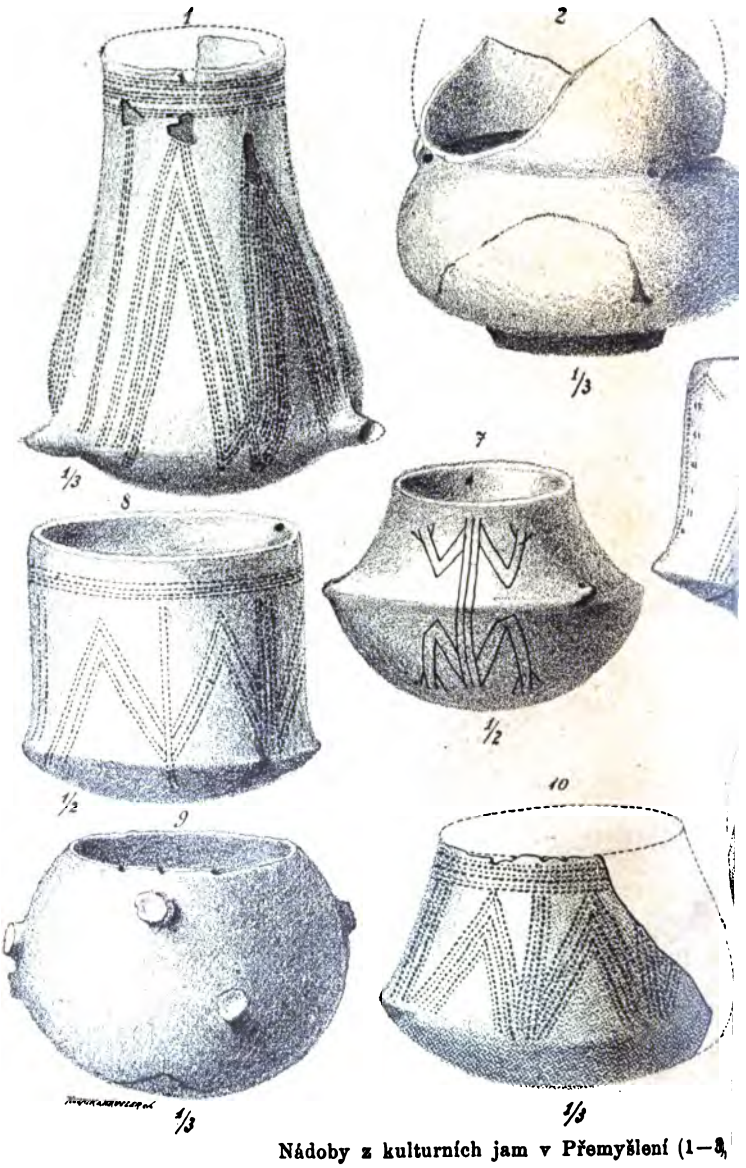

Nádoby z kulturních jam v Přemyšlení (1—8,

ROČNÍKU „ČESKÉHO LIDU“.

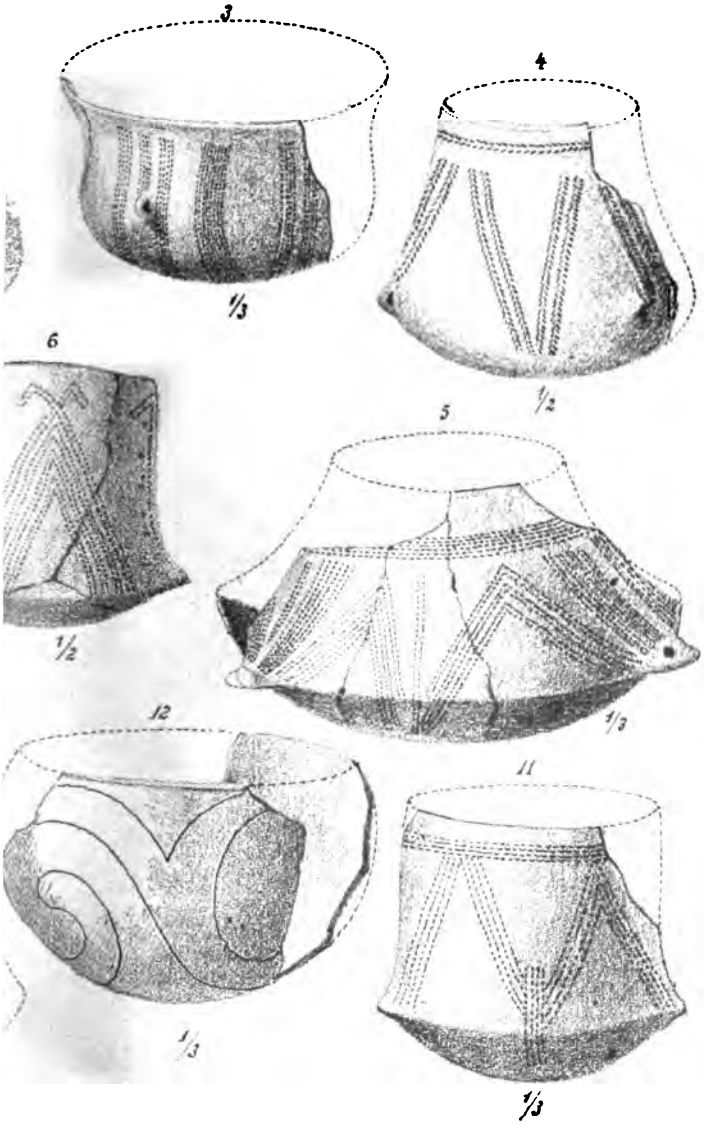

, Čáslavě (5—6) a v Podbabě (4, 7—12). (Ke str. 264.)

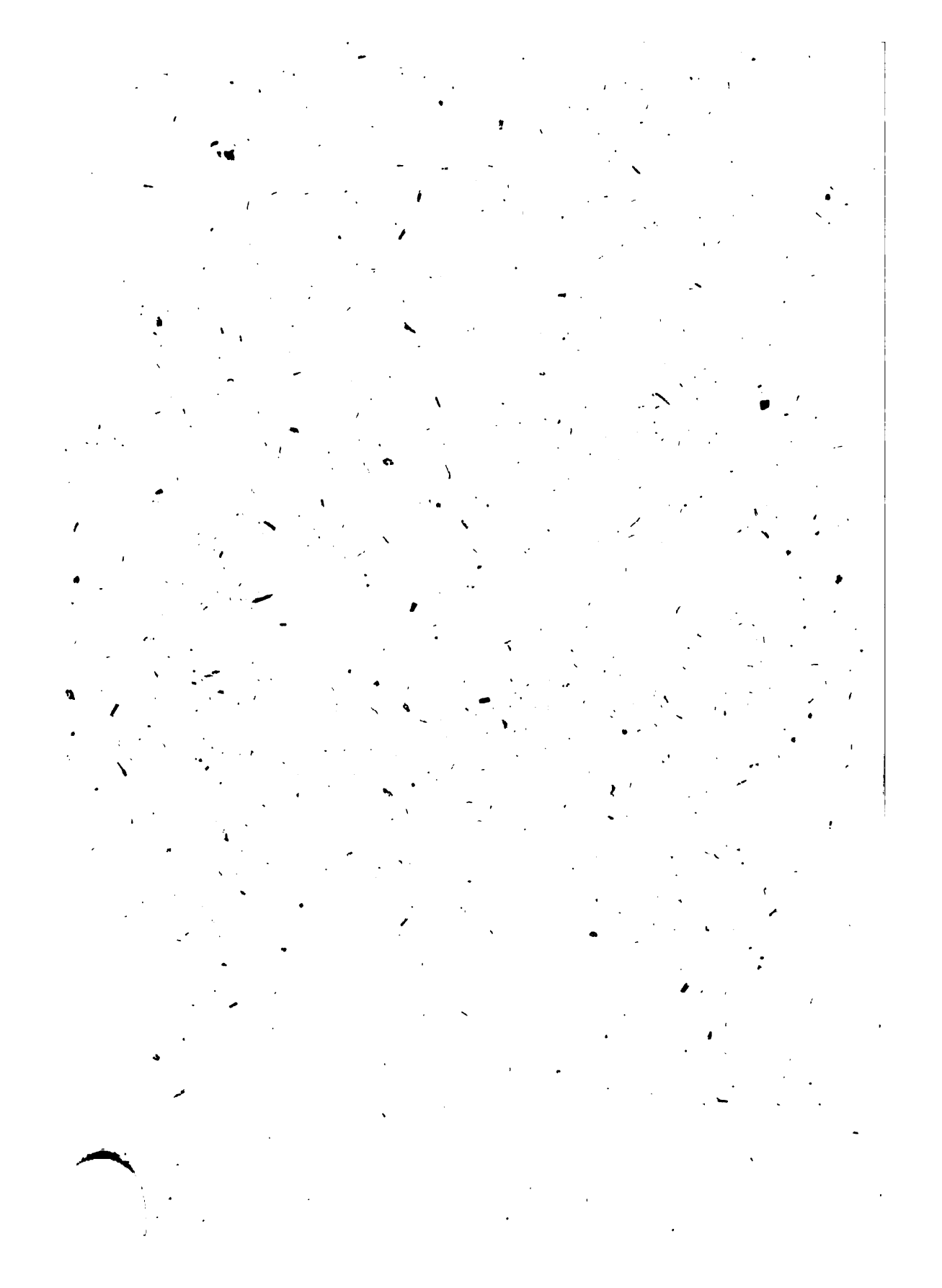

Stanford University Libraries
3 6105 013 823 286

DB
200
N53
v. 2

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.